

SAN TELMO
MUSEOA

memoria
2019

© Oskar Moreno

Erakusketa iraunkorra

2019an, Museoan nabarmentzekoa da geurea dena eta sorkuntza balioan jartzen dituzten proiektuak izatea. Horretan lagundu dute **Heriotza.**

Ante la muerte erakusketak, **Museo Bikoitza** arte-interbentzioko programak eta **artzaintzaren inguruko lan-ildoak**.

Guztira, Museoak **11 erakusketa** programatu ditu, eta nabarmentzekoak, besteak beste, aipaturiko **Heriotza. Ante la muerte**, geure produkzioa izateagatik, proiektuak hainbat erakunde eta elkarte sarrarazi dituelako, eta gaiaren garrantziagatik. Orobat, **Hello, Robot**, udan, Museoa berriro ireki zenez geroztik bisitatuenetariko bat izan da.

Beste **programazioari** dagokionez, sendotzen jarraitzen dute haur eta familientzako lantegiek eta jarduerak,

bai eta **Elkano Zikloak** ere, 2020an Museoan egingo den erakusketa baten atalurrekoa. 2019an, halaber, artzaintzaren eta Euskal Herriko gaztagintzaren inguruko lan-ildoak nabarmendu da, honako hauek gehitu baitzaizkio erakusketa iraunkorrari: gai horri buruzko ikus-entzunezko berri bat, Aste Santuko jarduerak eta jarduerok **San Telmo pil-pilean** ibilbide gastronomikoan izan duten presentzia.

Gisa berean, **Erronkak** programazio-ildoan, gaur egungo gaiei buruz, **ardatz nagusiak** izan dira, batetik, heriotza eta robotika (aldi bateko erakusketen jarduera osagarri gisa), eta, bestetik, **Agora K2050** zikloa, iraunkortasunari eta feminismoari buruz.

Ondarearen arloan, 2019an burutu egin da Museoko bildumako

piezarik preziatuenetako baten zaharberritzea, **jineta ezpata** (aurrerago azalduko dugu hau). Gainera, zaharberritze horrek ikerketa bat ekarri du ondotik, 2019an hasia, piezaren jatorriari buruz informazio gehiago biltzeko helburuz.

Horrek guztiak eta ondoren sakonago azalduko ditugun jarduerak egin dute Museoko **bisiten kopurua 140.585** koa izatea guztira.

Antton Elizegi, dohaintza. Bildumak

ONDAREA: BILDUMAK ETA DOKUMENTAZIOA

2019an, Museoa Euskal gizartearekin zerikusia duten **413 objektu** bereganatu ditu erosketa edo dohaintza bidez, **13 artelan** eta **lau argazki-funts**, guztira **60.000 argazki** baino gehiago, zenbait euskarri eta formatutan. Orobat, urte osoan zehar, bildumako **111 pieza** atera dira **mailegutan**, aldi baterako 17 erakusketatar.

Gordailuan, ohiko erregistro-lanez, bilduma-egokitzeaz eta aurrez aurreko kontsultei erantzuteaz gainera, bildumak trinkotzeko eta tiraderetatik kaxetara aldatzeko lanak egin dira, eta orrazietan kokaturiko piezen inbentarioa berrikusteko lanak.

Bildumak **erregistratzeari eta dokumentatzeari** dagokienez, proiektu bat sustatu da EMSIME

eta Gordailuaren datu-baseetan lanak bikoiztu ez daitezzen, eta web zerbitzuen bitartez bi datu-baseok zuzenean komunika daitezzen. Gainera, argazki-funtsekiko lan-prozesuen diseinuan lan egin da, erantzuna emateko irudi digital eta pieza kopuru hain handiekin jarduteak dakarren lanari.

Artxiboari dagokionez, sakabanatutako dokumentazioa lekuz aldatzeko lanak amaitu dira, eta dokumentazio guztia artxibotarako espazioan bildu da, Museoa eraikinean. Tratatze dagoen dokumentazioa xahutu eta sailkatu da, eta erregistratzeko eta artxiboratzeko prestatu.

Eta, azkenik, **kontsulta-zerbitzuan** azken urteotako maila berean eutsi zaie kontsultei eta erreproduzitzeko edo argitaratzeko irudi-eskariei erantzuteko lanari.

KONTSERBAZIOA ETA ZAHARBERRITZEA

Departamendu honetan, **Museoko fatxada historikoak argizatze**ko proiektuaren amaiera da aipagarriena, nabarmentzeko eta estetika zein kontserbazioa zaintzeko.

Kontserbazio prebentiborako neurri gisa, aurreko urtean (2018an) hasitako hegaztien kontrako sistema instalatzen jarraitu dugu. Zuloaga pabilioiko dorreetara hedatu da, eta grafiti ugarietatik babesteko, gai nanoteknologiko bat eman da, batez ere ondare-ondasunetan erabili ohi dena.

Aurreko pasarteetan esan dugunez, 2019an burutu dira ustez Boabdil Txikiarena izandako jineta ezpata zaharberritzeko lanak.

Zaharberritzeko lanak

San Telmoko arma-bildumako pieza behinenetako bat da. Zaharberritze hori dela eta, hain balio handiko pieza denez, ikerketa-lanei ekin zaie jatorria ezagutzeko, eta kalterik ez dakarten azterketa zientifikoak.

Beste zaharberritze batzuei dagokienez, aipatzekoa da, halaber, Vicente Lópezen **Céfiro y Flora** margolanarena.

Aldi baterako erakusketek eskatzen duten lanari dagokionez, departamenduak bere gain hartu ditu 2019an Museoan egin diren erakusketak kontserbatzeko eta zaharberritzeko lanak. Ikuskatu eta kontrolatu egin dira bilgarria ipintzeko eta kentzeko lanak, obrak muntatzeko eta desmuntatzekoak, elementu museografikoak, klima-baldintzei eta baldintza grafikoei buruzko datuak jartzea, eta kontserbazio eta kalteen txostenak egin dira. Aldi baterako erakusketentzako larrialdi-planak ere prestatu dira.

Erakusketa iraunkorrean, bitrinak kontserbatzeko eta mantentzeko lanez gainera, emaztegaiaren jantzia ordezkatu da, eta haurren marinel-jantzi bat erantsi zaio **Hiri-espazioa eta topaguneak** atalari.

Hello Robot erakusketa

2019an, piezak **Gordailuan** kontserbatzeko eta egokitzeo ahalegina handia izan da: ikertzaileei lagundu zaie, ehunen biltegia eta tiraderak berrordenatu dira, eta orrazi guztiak trinkotu eta berrordenatu. Lanean ari gara, halaber, argazki-funtsen kontserbazioa eta berregokitzea birplanteatzeko.

Aldi berean, **kanpo-lankidetzei** dagokienez, 2019an Donostiako Udalarekin jardun dugu lanean, eta behar ziren neurri prebentiboak hartu dira Udal Artxioboaren pareten atzean **ezkutaturiko mural frankista** bat kontserbatzeko. Zeregin horrekin batera, dokumentazioa eman da Euskadiko katalogoan sar dadin, zeina Eusko Jaurlaritzako Giza Eskubideen Zuzendaritzak egin baitu.

Orobat, Proiektu eta Lanen Departamenduarekin batera lan egin dugu, aholkularitza eta ikuskaritza eskainiz **Maria Cristina zubiko** apaingarrien zaharberritzean, eta Hiri Mantentze eta Zerbitzuen Zuzendaritzarekin behar den lan zibila planifikatzeko, aurki **Richard Serraren** lan bat ekarriko baita.

Urgullen, ingurune-baldintzak ebaluatzeko lanak egiten jarraitu dugu grafitien aretoan, mendiko zurezko kanoi-gurdiak mantentzeko lanak egin dira, eta berria egin da Aquariumeko aterako. Orobat, Historiaren Etxeko erakusketako maketak kontserbatzeko eta zaharberritzeko zereginak egin dira

ALDI BATERAKO ERAKUSKETAK

Aldi baterako erakusketen programa laburbiltzeko, batetik, **eduki sozial eta artistikoak** markatu du urtea; bestetik, **Espainiako eta nazioarteko instituzioekiko harremanak askotarikoak izan dira.**

Heriotza. Ante la muerte nabarmendu da, geuk ekoitzitako erakusketa bat, mugarrria izan dena, Museoak egin baitu oso-osorik, bai eta bere zigilua sortu ere. Berezitasuna iragana eta oraina oso begirada gaurko batez konbinatzean datza, gaur egungo gizarteak heriotzaz dituen kezak aurkeztuz, alegia.

Jineta espata

Emaitzak eduki zientifiko zorrotza izan du, eta, horrekin batera, bilduma ugari etorri dira hainbat museo eta erakundetatik, eta arte-sorkuntza garaikideak ere presentzia izan du, bai eta ekitaldi-programa zabala ere.

Hello Robot izan da udako erakusketa; gaurkotasun handiko edukia izan du, teknologiek gure egunerokoan duten eragina islatu baitu, eta nolako bilakaera izan dezaketen gerora. Sormen-indar handikoa, Europan barrena ibilitako erakusketa bat zen, eta bisitari asko erakarri zuen; hain zuzen ere, bisitatuenetariko bat izan da Museo berria ireki zenetik.

Bestalde, **Gorputza asmatzen** erakusketa izan dugu, gorputzak Errenazimentuaren eta Ilustrazioaren artean izan zuen errepresentazio artistikoaren inguruko proposamen bat. Erakusketa horretan, lehen mailako artelanak egon ziren ikusgai, eta Espainiako museo erreferentziazkoen lankidetzaz izan zuen. Maria Bolaños ikerlari eta komisarioaren ardurapean, erakusketak oso berea eta berezia duen estilo-ukitua utzi du, azterketa zientifiko zorrotza eta interpretazio sortzailea elkartu baititu.

Azkenik, **Sistemen diseinua, Ulm eskola** erakusketak 2020ko urtarrilaren 12ra arte aurkeztuko du Ulm-eko eskolan garatutako metodologiak diseinuan ekarri zuen berrikuntza eta ondoren Braun konpainiak industrian eman zion erabilera. Lehen aldiz historian, batera aurkeztu dira bi eskola hauetako bildumak (Ulm eta Braun eskoletakoak) San Telmon.

Formatu txikiagoan, **Arzak bere saltsan** erakusketa nabarmenduko dugu, omenaldia maisuari, non hark gastronomiaren inguruan izan duen ibilbide profesional eta familiarra jarri baitzen ikusgai.

Orobat, Museoak Donostiako zenbait jaialdirekin (Musika Hamabostaldia eta SSIFF) duen ohiko lankidetzak bi erakusketa eman ditu: **Donostiako soinua: 80. Musika Hamabostaldia** eta **Sandro Miller: Malkovich, Malkovich, Malkovich. Omenaldia argazkilaritzako maisuei. Donostia 2016.**

Azkenik, baina ez garrantzi gutxiago duelako, 2019an **Ibon Aranberri**ren obra aurkeztu da **Museo Bikoitza** programan. Lan hori San Telmok martxan jarri duen interbentzioen urteko programa sortu berriaren emaitza da. Programa horretan,

Museoak lankidetzan jardungo du artista gonbidatu batekin, hark bildumaren eta kontakizun museografikoaren berrirakurketa bat sor dezan. Lehen edizio honetan, Ibon Aranberri izan da artista gonbidatua, eta **Itzal-marra** izeneko instalazio bikoitza aurkeztu du. Uneotan, lekukoa hurrengo gonbidatuaren eskuetara pasatu da: Erlea Maneros Zabala.

JARDUERAK

Gaien zabala eta formatuen aniztasuna dira Museoaren jardueren ezaugarri bi. Bisita gidatuak, bisita espezializatuak, artisten lantegiak, musika-saioak, hitzaldiak, topaketa informalak, haur eta familientzako programak, musika-jarduerak..., horra proposamen batzuk, Museoa leku dinamiko eta hainbat interes eta sentsibilitateri irekia bihurtzen dutenak.

Aldi baterako erakusketa guztiek izan dute beren jarduera-programa irakurketa askotarikoei eta ikuspuntu desberdinetatik hurbiltzeari bide emateko. Museoarekin eta bere erakusketa iraunkorarekin zerikusia zuten jarduerak ere programatu dira. 2019an, honako hauek nabarmendu dira, besteak beste: artzaintzari buruzkoa, Aste Santuko oporretan; *Second Canvasekin* lotutako programazioa; eta ibilaldi gastronomikoak.

Elkano Zikloa hileko hitzordu ezinbesteko bihurtu da munduaren lehen biraren eta horren ondorio historikoen ezagutzan sakontzeko, eta, bi urte geroago, ikusle asko eta asko ditu oraindik. Gainera, nabarmentzekoak dira

Heriotza. Ante la muerte erakusketa

Aranzadi Zientzia Elkarateak urtero egiten dituen Arkeologia eta Etnografiako jardunaldiak.

Orobat, 2019an indartu egin da helburutzat **euskara** gure kulturaren **ondare berezi** gisa sendotzeko helburua duen zehar-lerroa, programazioa eta beste eragile batzuekiko lankidetzak emendatuz.

Ezin ahaztu kultura-aisialdirako proposamenak, arlo akademikotik kanpoko haur-jarduerak eta familientzako jardueren programa. Familiek sormena modu ludiko eta intuitiboan lantzeko proposamenak harrera ona izan du, batez ere 4 urte arteko haurrei dagokienez. Haurrei eta familiei zuzendutako programazioa ildo egonkorra da dagoeneko, eta nabarmentzekoa da artista eta sortzaileekiko lankidetzak ugaltu egin direla.

Eta Donostiako beste jaialdi eta erakundeekiko lanaren ildoaren barruan (aurrez aipatu dugunez), Heineken Jazzaldiarekin, Musika Hamabostaldiarekin eta Zinemaldiarekin dugun elkarlanaz gainera, Musika eta Dantza Eskolarekin, Francisco Escudero Kontserbatorioarekin eta *San Telmo Gauda* ezagunarekin ere jardun dugu.

ERRONKAK

Museoan aipamen berezia merezi duen lan-ildorik bada, esango genuke hauxe dela: **Erronkak** programazioak pentsaera kritikoa eta gogoeta bultzatzen ditu gaur egungo eztabaidagaien inguruan, eta 2019a bereziki esanguratsua izan da. **Heriotza. Ante la muerte** eta **Hello Robot** proiektuek honelako gaietan sakondu dute: heriotza, suizidioa edo eutanasia,

Second Canvas jarduera

eta robotizazioa. Beste ziklo hauek ere aintzat hartzea merezi dute: **Agorak 2050**, klima-aldaketari buruz, eta **Memoria Feministak**, genero-berdintasunari buruz, biak ere oso gaurkotasun handikoak.

HEZKUNTZA

2019ko Hezkuntza Departamentuaren jarduna handia izan zen, urtero bezala; izan ere, eskaintza izan zen erakusketa iraunkorrarekin eta aldi baterako erakusketekin lotuta.

Honen ondorioz, museora orotara hezkuntza ataleko erabiltzaile gisa hurbildu ziren pertsonak 11.905 baino gehiago izan ziren, 592 taldetan; iaz baino %21 gehiago. Horietatik 6.939 ikasleak izan ziren, 371 taldetan (iaz baino %11 gehiago).

Ikastetxeekin gertutasunez lanean aritzeak ahalbidetu zuen aurreko urtean martxan jarritako hezkuntza buletinak dagoeneko **400 harpidedun** izatea eta museoan irakasleei zuzendutako jarduerak antolatzea: Ikasketa-zerbitzuen

proiektuen aurkezpenak, eskolan generoaren ikuspegiaren inguruko hausnarketak, ahotsa irakaskuntzan, Dolugelan, ArtsFormers, e.a. Horiek guztiek museoaren hezkuntzarako topagune eta hausnar-gune bihurtzen dute.

Zalantzarik gabe, urteko proiektu aipagarriena **Heriotza. Ante la muerte** erakusketa izan zen: batetik, maleta didaktikoa sortu zelako baliabide gisa, eta, bestetik, erakusketa honen aitzakian hezkuntza atalek jarduerak antolatu zituztelako. Ondorioz, hezkuntza komunitatean jardura horien oihartzuna eta parte hartzea handia izan zen.

Atal honetan aipatzekoa da erakunde eta elkarrekin dagoen harremana: Donostiako Berritzegunea, Bidegin, Gasteizeko Berritzegune Nagusia, USAC, Hezkuntza, Filosofia eta Antropologia Fakultatea, Bitamine Faktoria, Asmoz Fundazioa, Donostiako Kultur Aniztasuna eta Gizarte ekintzako bulegoa, Bidegin elkartea, SOS Arrazakeria, Erroak Sartu, Asociación Iresgi, Fundación Gizaide, Gurutze Gorri, Agifes,

Aita Menni, Atece, Cear Euskadi, Afagi, Nagusilan eta beste hainbat.

Horrez gain, bereziki landu zen gertu dauden zentro eta ikastetxeekin harremana, eta mantendu zen Baionako Euskararen Zerbitzuarekin zegoen elkarlana. Horri esker, Iparraldeko eskoletako haurrak ere bisitan hurbildu ziren museora.

LIBURUTEGIA

2019an zehar, **museoko liburutegiak** lanean jarraitu du Gabriela Cendoya Bergareche Collection-en (GCBC) zabalkundean, argazki-liburuaren inguruko jardunaldien programazioaren bitartez, zeinei esker lehen eskutik ezagutu baititugu zenbait artistaren argazki-lanak; honako hauenak, besteak beste: Julia Borissova, Anne de Getas, Gabrielle Duplantier, Gloria Oyarzabal.

Programazio-irizpideetako bat jarduera horietan **emakume artisten presentzia bultzatzea izan da.**

Azpimarratu behar da, halaber, bosgarren aldiz egin direla **Artista Liburuari buruzko Topaketak**, non *El sustantivo es "libro"* saiakeraren erreplika-edizioa aurkeztu baitzen, 30 aletara mugatua, Isidoro Valcárcel Medina artistak - Espainiako Arte Plastikoetako Sari Nazionala 2007an, eta 2015eko Arte Plastikoetako Velázquez Saria-topaketetarako sortua 2018an.

ARGITALPENAK

2019an, Museoak **Miaka Ikerketa Koaderno bi** argitaratu ditu webean, bere bildumen ikerkuntza zabaltzeko xedea dutenak. Bat Galarza Argazki Funtzari buruz, eta bestea jineta ezpataren zaharberritzeari buruz.

Aldi baterako erakusketei dagokienez, Museoak katalogo hauek argitaratu ditu: **Suturak, Cerca a lo próximo** erakusketarena, Xabier Saenz Gorbea komisarioari egindako omenaldi gisa, 2015ean zendu baitzen; **Heriotza. Ante la muerte** eta **Aita Laburu**renak.

URGULL

Urgull mendiko multzoak gure ondarea eta historia ezagutzeko aukera ematen du, eta azken urteotan guztiz egonkortu den eskaintza bat da. **Donostiari begira** erakusketak bisitari asko izaten ditu Urgull mendiko Motako Gazteluan, eta 2019an **172.000 bisitaritik** gora izan ziren, **aurreko urtean baino 10.000 gehiago.**

Ondareari dagokionez, jarraipena eman zaio kanoien mantentze eta zaharberritzeari, bai eta Urgull mendiko ondare-elementuen azterketari ere, ezagutzera emateko xedez.

KOMUNIKAZIOA

2019an, **Komunikazio Departamenduak** San Telmoren arloei laguntza ematen jarraitu du (Museoaren irudia, ondarea, erakusketak, jarduerak...) bere ohiko lanaren bidez, hots, 24 prentsaurreko, 14 prentsa-ohar, publizitatearen kudeaketa, zabalkunde-euskarriak egitea, komunikabideekiko harremanak, sare sozialetako zabalkundea, boletik elektronikoak bidaltzea, paperezko hileko agenda, webeko eguneratzeak, eta abar.

Paperezko euskarri dagokienez, 2019an 10 agenda argitaratu dira (negukoak eta udakoak). Orobat, haurrentzako eta familientzako eskaintza iraunkorrak (urria-apirila) bere euskarria izan du, bai eta Urgulleko jarduerak ere Aste Santuan eta udan. Gainera, bai aldi baterako erakusketek eta bai beste jarduera eta ekinbideek ere beren zabalkunde-elementuak izan dituzte.

Bestalde, beste urte batzuetan bezala, Museoko zenbait liburuxka eta tarjetoi berrargitaratu dira (orokorra, +55, Serten mihiseak, bazkideak, haurrentzako koadernotxoak erakusketa iraunkorrerako...).

Publizitateari dagokionez, Museoak zenbait agerraldi izan ditu komunikabideetan, babesle dituenekiko edo enpresa ongileekiko lankidetzak-akordioen bitartez. Batez ere aldi baterako erakusketen informazioa eta bazkideentzako kanpainak zabaltzeko xedez egin dira. Halaber, komunikazio-plan bat burutu dugu komunikabide espezializatuetan eta orokorretan, gure jarduerari zabalkunde handiagoa emateko hartzaile potentzialen artean.

Arlo digitalean, nabarmentzekoa da **web-erako bisitak** emendatu izana, bai eta **boletin elektronikoa** **erakusketak** ere. Weberako bisitak 144.000tik gora izan dira, aurreko urtean baino % 2,7 gehiago, eta dagoeneko baditugu 4.961 harpidedun, aurreko urtean baino 440 gehiago. Hona hemen boletinak: astekoa, familientzako, bazkideentzako eta irakasleentzako Horien artean, **asteko boletina** hazi da gehien.

HARREMAN INSTITUZIONALAK

San Telmok oso aktibo jarraitzen du **museo, instituzio eta kultura- eta gizarte-erakundeekiko harremanetan, erakusketa-, hezkuntza- eta kultura-programak garatzerakoan.**

Hala, erakusketen ildoan, nabarmentzekoa da 2019an bertako eta nazioarteko museo asko eta askorekiko lankidetzak izan dela. Hasi bildumen maileguen kudeaketatik, eta erakusketa bat produzitzeko lankidetzaraino. Honako hauekin, besteak beste: Museo Nacional del Prado, Museo Nacional Reina Sofía, Valladolideko Museo Nacional de Escultura, Sevillako Museo Bellas Artes, Museo de Altamira, Bartzelonako Museo Egipcio, Madrilgo Museo de América, Madrilgo Museo Arqueológico, Bartzelonako Museo del Disseny, Nafarroako Unibertsitateko Museoa, Jorge Oteiza Fundazio Museoa, Artium Arte Garaikideko Euskal Museoa, Bilboko Euskal Museoa, eta abar. Nabarmentzekoak dira Donostiako Museo Sarearekin eta Euskal Kostaldeko Museoen sarearekin ditugun harremanak.

San Telmok nazioartean duen presentzia ere indartu egin da erakusketa ibiltarien programazioa dela medio. Esate baterako, *Hello Robot*, Vienako Vitra Design Museum-ekin, MAK-Austrian Museum of Applied Arts/Contemporary Art-ekin eta Ganteko Design Museum-ekin batera ekoitzi da. Baita Europako esparru profesionalean parte hartzeari esker ere, hala nola MUSCONen mintegian, non nazioarteko berrogei bat museok hartzen baitute parte.

2019an, Gipuzkoako teknologia aurreratuko enpresekin jardun dugu lankidetzan, **Gure RBTK** erakusketa dela eta, non euskal enpresen prototipoak eta produktuak jarri baitira ikusgai.

Azpimarratu beharrekoa da, halaber, **erakunde zientifiko batzuekin izandako lankidetzak**; hauekin, besteak beste: EHU, Deustuko Unibertsitatea, Mondragon Unibertsitatea, UNED-Bergara, Aranzadi, Jakiunde, Jauzarrea. Bai eta Elkano Zikloarekin zerikusia izan duten zientzialari eta espezialistekin ere. Eta lankidetzak estua izan dugu Gordailua Bilduma Zentroarekin.

Jardueren programazioa **hainbat erakunderekin izandako lankidetzari** esker egin ahal izan da; honako hauekin, besteak beste: Musika Hamabostaldia, SSIFF, Jazzaldia, Euskadiko Filmategia, Cristina Enea Fundazioa, Eresbil, Musikene, Basque Culinary Center, Bagera, Kontseilua, Bidegin, Asmoz Fundazioa, Zaporeak, Udaleko Lankidetzak Departamentua, Helduen Hitza, Nagusilan, SOS Arrazakeria, Iresgi Elkartea, Gizaide Fundazioa, Afagi, Erroak Sortu, Gurutze Gorria, DMD (Derecho a Morir Dignamente), Aita Menni, eta abar.

Eskerrak eman behar dizkiegu, noski, Museoari garatzen laguntzen dioten erakunde eta kide korporatiboek: Eusko Jaurilaritza, Gipuzkoako Foru Aldundia, Kutxa Fundazioa, EITB, DV, Cadena Ser, Berria, Gara, Naiz, Hamaika, Argia eta Michelin Fundazioa. Bai eta Museoa babesten eta gozamenarako bide izan dadin lagundu duten 1.147 bazkideei ere.